סוכה פרק ראשון סוכה

טיט הנרוק יוכיח. פירש בקונטרס כדתנן במסכת מקואות (פ"ז מ"ח) וחלו מעלין ולא פוסלין הסלע והבכר והכפור והגליד והמלח וטיט הנרוק ומעלין היינו משלימין אבל בפני עצמו לא וקשה דמה יוכיח הוא זה דאויר נמי בפני עצמו לא ואין זה יוכיח דטיט הנרוק בשעה שהוא משלים חזי לטבילה ולא דמי לאויר דאין יושיב תחתיו אפילו בשעה שהוא מלטרף וגראה דטיט הנרוק נמי אפילו בשעה שמלטרף אין מטבילין בו והכי תנן במסכת מקואות פרק שני (מ"ח) מקוה שיש בו ארבעים סאה מים וטיט ר' אליעזר אומר מטבילין במים ואין מטבילין בטיט ר' יהושע אומר במים ובטיט בחזה טיט אמרו בטיט שהמים צפין על גביו אם היו מצד אחד, מודה ר' יהושע שמטבלין במים ואין מטבלין בטיט. באיזה טיט אמרו בטיט שהקנה יורד מאליו דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומר שאין קנה מידה עומד כו'. **מתני' העושה סוכתו כמין צריף.** פי' צריף, כגון הבונה רחב מלמטה ומיצר ועולה עד כאצבע, נמצא הבנין צר מלמעלה ומשפע ויורד. פירוש שסמכה לכותל, שעשה סכך הסוכה צדו אחד למעלה בכותל והצד האחר בארץ. ובשתיהן בעשויה כמין צריף ובסמוכה (לגג) לכותל אין לה גג. **ואף** על **גב** דבמתניתין ר' אליעזר פוסל בהני תרתי אבל רבנן פליגי עליה, ואמרינן מאי טעמא דרבנן, ואמרינן שיפועי אהלים כאהלים דמי. הא פירשה רב יוסף דתמנית' ר' נתן היא קתני לה, ויחידאה היא ולא משגחינן ביה. וקיימא לן כוותייהו דחכמים בסוכה העשויה כמין צריף ובסוכה שצידה אחת למעלה ואחרת בקרקע, פסולה [נ"א: פסולין]. וכן הלכה, ולפיכך היה ישן רב יוסף בכילת חתנים. אין לה גג אינה אהל, לפיכך אינה חשובה כסוכה בתוך סוכה לפסול הסוכה. **ירושלמי** מודה ר' אליעזר לחכמים שאם היתה נתונה על ד' אבנים או שהיתה גבוהה מן הארץ טפח כשרה. תנא העושה סוכתו (בבית) [כבית] יער הלבנון שבירושלים כשרה. למי נצרכה לר' אליעזר. **מתני' מחצלת גדולה עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככין בה** כו'. ואמרינן הא דגופא קשיא כו'. ושנינן לא קשיא גדולה סתמא לסיכוך ואינה מקבלת טומאה, ואם פירש שעשייתה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככין בה, אבל קטנה סתמא לשכיבה ואם פירש שעשייתה לסיכוך מסככין בהן [נ"א: בה]. ואקשינן אי הכי אימא סיפא דר' אליעזר, דתנן ר' אליעזר אומר אחת גדולה ואחת קטנה עשאה לשכיבה מקבלת טומאה, בשלמא גדולה פירש כי לשכיבה עשאה מקבלת טומאה, שמע מינה הא סתמא לסיכוך כדאמרן, אלא קטנה קשיא דהא קתני קטנה עשאה לשכיבה מקבלת טומאה, שמע מינה הא סתמא לסיכוך ואת אמרת סתם קטנה לשכיבה. ומשני **רבא** בגדולה דברי הכל דסתמא [לסיכוך], כי פליגי בקטנה, תנא קמא סבר קטנה לשכיבה ור' אליעזר סבר קטנה לסיכוך.

עין משפט נר מצוה

קכ א ב מי' פ"ד מהל' סוכה הלכה ז סמג עשין מג טוש"ע ח"ח סימן תרלח סעיף י:

קכא ג מי' פכ"ה מהל' כלים הלכה יג:

קכב ד ה מי' פ"ה מהל' סוכה הל' ו' סמג עשין מג טוש"ע ח"ח סי' תרכט סעיף ו:

מוסף רש"י

העושה סוכתו כמין צריף. גגה ודפנותיה בלין כאחד כעין כוותא, שאין גג ניכר לגד והדפנות לגד, **או שסמכה לכותל.** עשה קנים תרוכים וסמך לאשו אחד מוטה על הכותל ולאשו אחד מוטה על האהל, דגגה ודופנה אחד, שאין לה גג ואין נאה לדירה (לעיל ז:).

רבינו חננאל

ואמרינן טיט הנדוק יוכיח כו', טיט דק הניצוק כמו מים עבים, כדתנן מקוה שיש בו מ' סאה מים וטיט, ר' אליעזר אומר מטבילין במים ולא בטיט, ר' יהושע אומר במים ובטיט. באיזה טיט מטבילין, בטיט שהמים צפין על גביו, אם היו מצד אחד, מודה ר' יהושע שמטבלין במים ואין מטבלין בטיט. באיזה טיט אמרו בטיט שהקנה יורד מאליו דברי ר' מאיר, ר' יהודה אומר שאין קנה מידה עומד כו'. **מתני' העושה סוכתו כמין צריף.** פי' צריף, כגון הבונה רחב מלמטה ומיצר ועולה עד כאצבע, נמצא הבנין צר מלמעלה ומשפע ויורד. פירוש שסמכה לכותל, שעשה סכך הסוכה צדו אחד למעלה בכותל והצד האחר בארץ. ובשתיהן בעשויה כמין צריף ובסמוכה (לגג) לכותל אין לה גג. **ואף** על **גב** דבמתניתין ר' אליעזר פוסל בהני תרתי אבל רבנן פליגי עליה, ואמרינן מאי טעמא דרבנן, ואמרינן שיפועי אהלים כאהלים דמי. הא פירשה רב יוסף דתמנית' ר' נתן היא קתני לה, ויחידאה היא ולא משגחינן ביה. וקיימא לן כוותייהו דחכמים בסוכה העשויה כמין צריף ובסוכה שצידה אחת למעלה ואחרת בקרקע, פסולה [נ"א: פסולין]. וכן הלכה, ולפיכך היה ישן רב יוסף בכילת חתנים. אין לה גג אינה אהל, לפיכך אינה חשובה כסוכה בתוך סוכה לפסול הסוכה. **ירושלמי** מודה ר' אליעזר לחכמים שאם היתה נתונה על ד' אבנים או שהיתה גבוהה מן הארץ טפח כשרה. תנא העושה סוכתו (בבית) [כבית] יער הלבנון שבירושלים כשרה. למי נצרכה לר' אליעזר. **מתני' מחצלת גדולה עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככין בה** כו'. ואמרינן הא דגופא קשיא כו'. ושנינן לא קשיא גדולה סתמא לסיכוך ואינה מקבלת טומאה, ואם פירש שעשייתה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככין בה, אבל קטנה סתמא לשכיבה ואם פירש שעשייתה לסיכוך מסככין בהן [נ"א: בה]. ואקשינן אי הכי אימא סיפא דר' אליעזר, דתנן ר' אליעזר אומר אחת גדולה ואחת קטנה עשאה לשכיבה מקבלת טומאה, בשלמא גדולה פירש כי לשכיבה עשאה מקבלת

מוסף תוספות

א. ומיהו איצטרופי מצטרף להשלים למ' סאה כדאמרינן בסוף פרק קמא דסוכה. ר"ש מקוואות פ"ב מ"י. ב. אם ישליך שם קנה יורד מאיליו לתוך טיט בלא שידחנו בידו. פי' הרא"ש שם. ג. אפי' יותר עב רק שאם יעמיד בו קנה המידה לא יעמוד אלא ינטה. שם. ד. אפי' יותר עב רק שאם יהיה עליו משקולות של בנאים תרד לתוכו. שם. ה. אפי' יותר עב רק שאם ישים אותו בפי חבית שפיה צר וירד לתוכו. שם. ו. אפי' נכנס בשפופרת הנוד. שם. ז. גבי כל כיור שאין בו כדי לקדש ממנו ד' כהנים אין מקדשין בו. ר"ש מקואות פ"ג מ"י. ח. של נטילת ידים. רש"י זמיס כב. ט. וכיצא בזה מצינו בפ"ז דאהלות כל שיפועי אוהלים כאהלים אהל ששיפועו יורד וכלה עד כאצבע טומאה באהל הכלים שתחת השיפוע טמאים. טומאה תחת השיפוע הכלים שתחת האהל טמאים טומאה באהל היינו מקום שיש לו לרבע טפח אלמא חזינן כשיש בשיפוע לרבע בו טפח על טפח חשיב כולו אהל ואפי' במקום שאין בו טפח על טפח. רא"ש. י. פירש הקונטרס וסיפא לא דמי לרישא ורישא קתני עשאה בהדיא לשכיבה מקבלת טומאה הא סתמא לסיכוך וסיפא ה"ק ואם קטנה היא ועשאה לסיכוך בהדיא מסככין בה הא סתמא לשכיבה וקשה דזה חסר מן המשנה בסיפא ואם קטנה היא וכו' דכיון דרישא מיירי בגדולה וסיפא לא משתני בגדולה כמו רישא כי אם בקטנה א"כ הו"ל לפרושי בסיפא קטנה בהדיא, לכן נראה לפרש. ר"פ. יא. ודוקא משום דפירש בהדיא שהוא עושה אותה בשביל שכיבה אבל אם לא פירש שום דבר אלא עשאה

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה העושה סוכתו וכו' שיש בה שבעה כרוחב מידי דהוס:

גליון הש"ם

גמרא אל"ל בבאן כר"א שבקת רבנן. עיין שבת דף קמג ע"ב תוס' ד"ה וכו' יומנן הגיהכ"פ שלהם כאן ל"ל שבקת רבנן. וס"ל דהא דלמרינן כר"א הייט דר"א השיב כר"ש:

הגהות הגר"א

[א] תוספות ד"ה אלא כו' אנגים וסיתה גנוסה כו' כל"ל:

מסורת הש"ס

א) [זבמיס כב.], ב) בעיל ז:, ג) [פוסקים פ"ל ה"ין], ד) [שבת קלח:], ה) [וע' תוס' שבת קמג: ד"ה וכו' יומנן], ו) רש"ל מ"ז וגורס אימא סיפא, ז) י"ב: בדפרש, ח) אל הרמיק כל"ל, ט) [עי' מוי"ט],

---

ח) טיט הנרוק יוכיח שמצטרף לארבעים סאה והטובל בו לא עלתה לו טבילה: **מתני'** ט) העושה סוכתו כמין צריף או שסמכה לכותל ר' אליעזר א) פוסל מפני שאין לה גג וחכמים מכשירין: **גמ'** תנא ב) מודה ר' אליעזר ג) שאם הגביהה מן הקרקע טפח או שהפליגה מן הכותל טפח שהיא כשרה מאי טעמייהו דרבנן ד) שיפועי אהלים כאהלים דמו אביי אשכחיה לרב יוסף דקא גני בכילת חתנים בסוכה ה) אמר ליה כמאן ו) כר' אליעזר שבקת רבנן ועבדת כר' אליעזר אמר ליה ברייתא איפכא תני ר' אליעזר מכשיר וחכמים פוסלין שבקת מתניתין ועבדת כברייתא אמר ליה מתניתין יחידאה היא דתניא העושה סוכתו כמין צריף או שסמכה לכותל רבי נתן אומר רבי אליעזר פוסל מפני שאין לה גג וחכמים מכשירין: **מתני'** ז) מחצלת קנים גדולה עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ח) ואין מסככין בה לסיכוך מסככין בה ואינה מקבלת טומאה רבי אליעזר אומר אחת קטנה ואחת גדולה עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככין בה לסיכוך מסככין בה ואינה מקבלת טומאה: **גמ'** הא גופה קשיא אמרת עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככין בה טעמא דעשאה לשכיבה הא סתמא לסיכוך והדר תני לסיכוך מסככין בה ואינה מקבלת טומאה טעמא דעשאה לסיכוך הא סתמא לשכיבה הא לא קשיא כאן בגדולה כאן בקטנה ט) (בשלמא לרבנן לא קשיא אלא לרבי אליעזר קשיא דתנן) רבי אליעזר אומר אחת קטנה ואחת גדולה עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככין בה טעמא דעשאה לשכיבה הא סתמא לסיכוך אימא סיפא עשאה לסיכוך מסככין בה ואינה מקבלת טומאה טעמא דעשאה לסיכוך הא סתמא לשכיבה אלא אמר רבא י) בגדולה כ"ע לא פליגי דסתמא לסיכוך כי פליגי בקטנה תנא קמא סבר סתם קטנה לשכיבה ורבי אליעזר סבר סתם קטנה נמי לסיכוך והכי

טיט הנרוק יוכיח. שרצוי להריקו מכלי אל כלי כגון שהוא רך: **שמצטרף.** להשלים שיעור מ' סאה: **והטובל בו.** במ' סאה שכולו טיט נרוק: **לא עלתה לו טבילה.** דהכי תנן במסכת מקואות (פ"ז מ"ח) חלו מעלין ולא פוסלין הסלע והבכר והכפור והגליד והמלח וטיט הנרוק. ומעלין היינו משלימין אשלומי אין בפני עצמו לא: **מתני' כמין צריף.** כוך של ליידין שאורכין בה את העופות ועשוי ככוורת שמשפעת והולכת שגגו וקירותיו אחד: **או שסמכה לכותל.** הטה ראשי קנים על הכותל וראשו אחד על האהל: **לפי שאין לה גג.** שאינו ניכר מהו גג ומהו כותל דאהל משופע לאו אהל הוא אלא אם כן יש בו טפח זקוף כדקתני בברייתא: **גמ' שאם הגביהה מן הקרקע טפח.** אתרוייהו קאי דאמרינן לבוד בזקיפה ויש שם טפח זקוף ויכיר הכריף שהוא גג וכיון שיש בו שיעור אהל בזקיפה הוי אהל: **או אם הרחיקה כו'.** אסמכה על הכותל קאי אם הרחיק לאש הסמוך לכותל מכותל טפח והיתה סמוכה על יתידות אמרינן לבוד ממנה ולכותל בשוה ולא בשיפוע והוא הגג: **שיפועי אהלים לאהלים.** אע"פ שלא הגביה ולא הרחיקה כשרה: **בגילה חתנים.** לפי שאין לה גג טפח שוה לא חשיב אהל להפסיק: **רב' אליעזר.** דאמר אהל משופע לאו אהל הוא: **ברייתא איפכא תניא.** מלאתי ברייתא שנויה איפוך בשיטתן רבי אליעזר מכשיר וחכמים פוסלין לפי שאין לה גג: **יחידאה היא.** מתניתין דתני הכי ר' נתן קתני לה דהוא יחידאה אבל חכמים שבדורו היו חולקין עליו ואומרים רבי אליעזר מכשיר וחכמים פוסלין: **מתני' מחצלת קנים.** קשה ואין נוחה למסכב: **עשאה לשכיבה.** הואיל ויחדה לכך עשאה כלי ומקבלת טומאה ואין מסככין בה כו': **לסיכוך כו' ואינה מקבלת טומאה.** דלאו כלי הוא ובגמרא פריך סתמא אסתמא: **רבי אליעזר אומר כו'.** בגמרא מפרש מאי קאמרי ומאי פלוגתייהו דהיכא דפרש בהדיא לשכיבה או לסיכוך ולאי אין חילוק בין גדולה לקטנה דהא פירש אלא קטנה גרלית סתמא לשכיבה גדולה גרלית סתמא לסיכוך: **גמ' לאן בגדולה לאן בקטנה.** וסיפא לא דמי לרישא דסיפא הכי קאמר ואם קטנה היא ועשאה לסיכוך מסככין בה כו' הא סתמא לשכיבה: **אימא סיפא כו'.** ודר' אליעזר ליכא לתרוצי כדתנא קמא דהא אחת גדולה ואחת קטנה קתני: **אלא אמר רבא בגדולה כ"ע לא פליגי דסתמא לסיכוך.** כלומר לא תשני רישא בגדולה וסיפא בקטנה ותרוייהו כדפרש לאש כן דרבי אליעזר לא מיתרצא אלא כל לסיכוך דקתני מתניתין בין בסיפא דמילתיה דתנא קמא בין בדרבי אליעזר אסתמא קאי: **והכי**

לסיכוך מסככין בה ואינה מקבלת טומאה. דכל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן ט) דלפיכך ממשכן פרק בריש עשאה לשכיבה בכל מחצלות יא) משום דהיכא מחצלת דסתמא לסיכוך יב) ובסיפא נקט עשאה לסיכוך בכל מחצלות יג) משום דהיכא מחצלת דסתמא לשכיבה יד): **אמר רבא בגדולה כולי עלמא לא פליגי דסתמא לסיכוך.** ולסיכוך דקתני מתני' בין בסוף מילתיה דתנא קמא בין בר"א אסתמא קאי והכי קאמר עשאה לשכיבה בהדיא מקבלת טומאה ואין מסככין בה ואם אנו יכולין לומר בה שהוא לסיכוך והיכי דמי כגון דלא פרש מסככין בה ואינה מקבלת טומאה טו) כך פירש בקונטרס ודוחק לפרש דלהכי שייכה תנא קמא לקטנה ולא תנייה משום דסבר גדולה דווקא הוא דאמרינן בה סתמא לסיכוך הא קטנה סתמא לשכיבה ואתא ר"א למימר קטנה כגדולה וקשיא דהשתא לא פליג ר"א אעיקר מילתיה דתנא קמא אלא אדיוקא וגראה לפרש דלא אתא רבא לשנויי אלא מילתיה דר"א אבל מילתיה דתנא קמא לעולם כדשנינן טז) ולסיכוך דקאמר ר"א היינו כדפירש בקונטרס אם יכול לומר שהיא לסיכוך כגון בסתם טהורה ומסככין בה: אחת

ט) [זבמיס כב.], י) בעיל ז:, יא) [פוסקים פ"ל ה"ין], יב) [שבת קלח:], יג) רש"ל מ"ז וגורס אימא סיפא, יד) אל הרמיק כל"ל, טו) [עי' מוי"ט],

---

בסתמא [לא]. שם. יב. כגון גדולה. שם. יג. עשאה לסיכוך בפירוש אינה מקבלת טומאה בין מגדולה בין מקטנה הא סתמא דלא פירש שהוא עשאה לסיכוך [לא]. שם. יד. כגון קטנה ומוקי רישא וסיפא בכולהו מחצלות. שם. טו. דסתמא לסיכוך דמיירי מגדולה ובגדולה כו"ע לא פליגי דסתמא לסיכוך. ר"פ. טז. דת"ק מיירי בתרוייהו מגדולה וקטנה כדפ"ל. ר"פ.

והכי קאמר. עשאה לשכיבה בהדיא מקבלת טומאה ואין מסככין בה ואם אינו יכולין לומר בה שהיא לסיכוך והיכי דמי כגון דלא פריש מסככין בה ואינה מקבלת טומאה. ובגדולה כולי עלמא לא פליגי דסתמא לסיכוך דבין תנא קמא ובין ר' אליעזר תנא גדולה ואמרינן דסתמא לסיכוך כי פליגי בקטנה תנא קמא שייכה לקטנה ולא תנייה משום דסבר גדולה הוא דאמרת בה סתמא לשכיבה: לסיכוך הא קטנה סתמא לשכיבה: **ואתא ר' אליעזר למימר.** קטנה כגדולה דאם עשאה לשכיבה בהדיא מקבלת טומאה ואין מסככין בה ואם יש לומר בה שהיא לסיכוך והיכי דמי כגון שעשאה סתם מסככין בה ואין מקבלת טומאה: **אי הכי.** דרבי אליעזר קטנה כגדולה אתא לאשמועינן אחת גדולה ואחת קטנה בתמיה דכי תנא הכי משמע דגדולה בקטנה אתא לאשמועינן כך כתובה הגירסא. ולי נראה איפכא דגרסינן במתני' אחת קטנה ואחת גדולה והכי פריך אחת גדולה ואחת קטנה מיבעי ליה. דאי כדגרסינן לה לא ידענא פירכא מאי היא דאחת גדולה ואחת קטנה משמע קטנה כגדולה דהכי משמע אחת היא הגדולה ואחת היא הקטנה כלומר כמוה היא ואינה חלוקה לדין שני. וכן דרכי התנאים בכל מקום דההיא דפשיטא ליה תנא בריש ואותו השני כשבא להשמיענו שהוא שוה לו הוא שונה אחריו כדתנן בר"ה (דף כט:) אחד יבנה ואחד כל מקום כו' ובבבא קמא (דף נ:) אחד החופר בור ואחד החופר שיח ומערה כו' ובמסכת סוטה (דף מג.) אחד הבונה ואחד הלוקח ואחד היורק וטובל תנן התם גבי מערכי המלחמה: **אם אינה מקבלת טומאה.** כלומר אם בפירוש עשאה לסיכוך אין אי לא לא. אלמא לתנא קמא סתם גדולה לסיכוך ולר' אליעזר סתמא לשכיבה: **אלא אמר רב פפא** כולי עלמא בקטנה לא פליגי דסתמא לשכיבה, כי פליגי בגדולה, תנא קמא סבר סתם גדולה לסיכוך ור' אליעזר סבר סתם גדולה נמי לשכיבה, והכי קתני ר' אליעזר אומר אחת גדולה ואחת קטנה, סתם עשייתן לשכיבה עד שיפרש לשם סיכוך. **תנו רבנן** מחצלת של שיפה ושל גמי, גדולה מסככין בה קטנה אין מסככין בה. ושל קנים ושל חילף, גדולה מסככין בה ארוגה אין מסככין בה. (ר' יוסי) [ר' ישמעאל בר' יוסי] אומר משום אביו אחת זו ואחת זו מסככין בהן, וכן היה ר' דוסא אומר כדבריו. **תנן התם** כל החוצלות טמאות טמא מת דברי ר' דוסא, וחכמים אומרים אף מדרס. כדתנן במסכת נדה כל המטמא מדרס מטמא טמא מת. **מאי חוצלות,** אמר ר' אבא מזבלי, פי' עושין כמין יריעות צרות ואחר כך תופרין אותן ועושין מהן כפיפות וכסויין. **ריש לקיש** אמר מאי חוצלות, מחצלות ממש, דאמר הריני כפרת ר' חייא ובניו, שבתחלה נשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה, חזרה ונשתכחה עלה ר' חייא ובניו ויסדוה. וכך אמרו, לא נחלק ר' דוסא וחכמים על המחצלות של אושא

אחת קטנה ואחת גדולה מיבעי ליה. פירש בקונטרס דאיפכא גרסינן ובמתניתין גרסינן אחת קטנה ואחת גדולה ופריך דאחת גדולה ואחת קטנה מיבעי ליה דדרך התנאים בכל מקום דההוא דפשיטא ליה תני בריש כדתנן בר"ה (דף כט:) אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין ובבבא קמא (דף נ:) אחד החופר בור ואחד החופר שיח ומערה ובמסכת סוטה (דף מג.) אחד הבונה ואחד הלוקח ואחד היורק וטובל תנן התם גבי מערכי מלחמה ונראה דאין ראיה מבור ובונה לכאן דהכי נמי תנן בסנהדרין (דף לב.) אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה וחקירה ותנן נמי בפ' החולץ (יבמות מא.) גבי הכתנה [א] אחד בתולות [ב] (ואחד קטנות) ואחד בעולות [ג] ובפרק הבא על יבמתו (שם דף נג.) אחד המערה ואחד הגומר ובפרק המפקיד (ב"מ דף מ:) תניא אחד הלוקח ואחד המפקיד לפקטים [ד] ומפרש התם כי היכי דמפקיד מקבל פקטים לוקח נמי מקבל פקטים בכל הני מזכיר הפשוט באחרונה [ה] אבל ההיא דיבנה דאיה היא דלפי תנא קמא שאמר אין מוקעין אלא ביבנה קא מהדרי ליה אחד יבנה ואחד כל מקום שיש בו בית דין [ו] וכן ביבמות פרק האשה (דף קטן.) דקאמרי בית הלל לא שמענו אלא בבאה מן הקליר בלבד אמרו להו ב"ש אחת באה מן הקליר ואחת באה מן הזיתים וה"ג הזכיר ת"ק מחצלת גדולה ועל זה שייך לאהדורי אחת היא גדולה ואחת היא קטנה כלומר כמוה היא הקטנה ואינה חלוקה לדין שני [ז]: **של שיפה ושל גמי.** כשיפא פליגי

ר' דוסא ורבנן בשל שיפה ושל גמי לא חילת משמע בשל שיפה ושל גמי לא פליגי [ח] ולא אסכחן בהדיא דפליגי בשל גמי דלענין מדרס והא דלא תני ליה הכא למאן דאמר מאי חוצלות מזבלי ניחא דאין זה מחצלת ואפילו לריש לקיש דאמר מחצלת ממש לא תני לה הכא משום דלא איתשיל הכא אלא לאשמועינן במה מכסין ובמה אין מכסין: **ושל חילת.** בקטנה מיירי: **תנן התם כל החוצלות.** משנה במסכת עדיות פרק שלישי מיטמא טומאת מת בדאית ליה גדנפא מוקמי לה דחשיב בית קיבול [ט] ואע"ג דפשוטי כלי עץ הרחבים העשויים להניח עליהם דבר כדף של נחתומין מטמאין מדרבנן כדאמר פרק המוכר את הבית (ב"ב דף סו. ושם) הכא היכא דלית להו גדנפא עשוין לסיכוך: **עלה** הלל מבבל ויסדה. שלמד משמעיה ואבטליון כדאיתא בפסחים פרק אלו דברים (דף סו:): חזיין

והכי קאמר אי הכי ר' אליעזר אחת קטנה ואחת גדולה היה לו לומר, כלומר דין הקטנה כדין הגדולה סתמא לסיכוך. ועוד הא אשכחן בהדיא דר' אליעזר לחומרא הוא, דתניא מחצלת קנים גדולה מסככין בה, ר' אליעזר אומר אם אינה מקבלת טומאה [מסככין בה]. **אלא אמר רב פפא** כולי עלמא בקטנה לא פליגי דסתמא לשכיבה, כי פליגי בגדולה, תנא קמא סבר סתם גדולה לסיכוך ור' אליעזר סבר סתם גדולה נמי לשכיבה, והכי קתני ר' אליעזר אומר אחת גדולה ואחת קטנה, סתם עשייתן לשכיבה עד שיפרש לשם סיכוך. **תנו רבנן** מחצלת של שיפה ושל גמי, גדולה מסככין בה קטנה אין מסככין בה. ושל קנים ושל חילף, גדולה מסככין בה ארוגה אין מסככין בה. (ר' יוסי) [ר' ישמעאל בר' יוסי] אומר משום אביו אחת זו ואחת זו מסככין בהן, וכן היה ר' דוסא אומר כדבריו. **תנן התם** כל החוצלות טמאות טמא מת דברי ר' דוסא, וחכמים אומרים אף מדרס. כדתנן במסכת נדה כל המטמא מדרס מטמא טמא מת. **מאי חוצלות,** אמר ר' אבא מזבלי, פי' עושין כמין יריעות צרות ואחר כך תופרין אותן ועושין מהן כפיפות וכסויין. **ריש לקיש** אמר מאי חוצלות, מחצלות ממש, דאמר הריני כפרת ר' חייא ובניו, שבתחלה נשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה, חזרה ונשתכחה עלה ר' חייא ובניו ויסדוה, אמרו, לא נחלק ר' דוסא וחכמים על המחצלות של אושא

והכי קאמר מחצלת הקנים גדולה עשאה לשכיבה מקבלת טומאה ואין מסככין בה טעמא דעשאה לשכיבה הא סתמא נעשה כמי שעשאה לסיכוך מסככין בה [ט] (קטנה עשאה לסיכוך מסככין בה טעמא דעשאה לסיכוך הא סתמא נעשה כמי שעשאה לשכיבה ואין מסככין בה) ואתא ר' אליעזר למימר אחת קטנה ואחת גדולה סתמא כשרה לסיכוך אמר ליה אביי אי הכי ר' אליעזר אומר אחת קטנה ואחת גדולה אחת גדולה ואחת קטנה מיבעי ליה ועוד כי פליגי בגדולה הוא דפליגי ורבי אליעזר לחומרא דתניא [י] מחצלת הקנים בגדולה מסככין בה ר' אליעזר אומר [כ] אם אינה מקבלת טומאה מסככין בה אלא אמר רב פפא בקטנה כולי עלמא לא פליגי דסתמא לשכיבה כי פליגי בגדולה ת"ק סבר סתם גדולה לסיכוך ורבי אליעזר סבר סתם גדולה נמי לשכיבה ומאי עשאה לשכיבה דקאמר הכי קאמר סתם עשייתה נמי לשכיבה עד דעביד לסיכוך ת"ר [כא] מחצלת של שיפה ושל גמי גדולה מסככין בה קטנה אין מסככין בה של קנים ושל חילת גדולה מסככין בה ארוגה אין מסככין בה רבי ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו אחת זו ואחת זו מסככין בה וכן היה רבי דוסא אומר כדבריו תנן התם [כב] כל החוצלות מטמאין טמא מת דברי ר' דוסא וחכמים אומרים מדרס אין מטמא מת לא והא אנן תנן [כג] כל המטמא מדרס מטמא טמא מת אימא [כד] אף מדרס מאי חוצלות אמר רב אבדימי בר המדורי מרזובלי מאי מרזובלי אמר ר' אבא מזבלי ר' שמעון בן לקיש אומר מחצלות ממש ואזדא ריש לקיש לטעמיה דאמר ריש לקיש הריני כפרת רבי חייא ובניו שבתחלה כשנשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה חזרה ונשתכחה עלה הלל הבבלי ויסדה חזרה ונשתכחה עלו רבי חייא ובניו ויסדוה וכן אמר רבי חייא ובניו לא נחלקו רבי דוסא וחכמים על מחצלות של אושא

שהן

אם אינה מקבלת טומאה. כלומר אם בפירוש עשאה לסיכוך אין אי לא לא. אלמא לתנא קמא סתם גדולה לסיכוך ולר' אליעזר סתמא לשכיבה: **אלא אמר רב פפא** כולי עלמא בקטנה לא פליגי דסתמא לשכיבה כי פליגי בגדולה ת"ק סבר סתם גדולה לסיכוך ורבי אליעזר סבר סתם גדולה נמי לשכיבה ומאי עשאה לשכיבה דקאמר הכי קאמר סתם עשייתה נמי לשכיבה עד דעביד לסיכוך ת"ר מחצלת של שיפה ושל גמי גדולה מסככין בה קטנה אין מסככין בה של קנים ושל חילת גדולה מסככין בה ארוגה אין מסככין בה רבי ישמעאל בר' יוסי אומר משום אביו אחת זו ואחת זו מסככין בה וכן היה רבי דוסא אומר כדבריו תנן התם כל החוצלות מטמאין טמא מת דברי ר' דוסא וחכמים אומרים מדרס אין מטמא מת לא והא אנן תנן כל המטמא מדרס מטמא טמא מת אימא אף מדרס מאי חוצלות אמר רב אבדימי בר המדורי מרזובלי מאי מרזובלי אמר ר' אבא מזבלי ר' שמעון בן לקיש אומר מחצלות ממש ואזדא ריש לקיש לטעמיה דאמר ריש לקיש הריני כפרת רבי חייא ובניו שבתחלה כשנשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה חזרה ונשתכחה עלה הלל הבבלי ויסדה חזרה ונשתכחה עלו רבי חייא ובניו ויסדוה וכן אמר רבי חייא ובניו לא נחלקו רבי דוסא וחכמים על מחצלות של אושא

שהן

שיפה. פוויי"ל: **גמי.** יונ"ק דהן רכין הלכך סתם קטנה יש בהן לשכיבה לא שנא גדולה מעשה שרשרות שהיא עבה ואינה חלקה לא שנא ארוגה שהיא חלקה והיינו דקתני גדולה מסככין בה קטנה אין מסככין בה ואין חילוק בין גדולה לארוגה. אבל של קנים הן קשיים וכן של חילת לשק"ל והקלה שלה עב: **גדולה.** מעשה עבות וקליעה מסככין בה אפי' קטנה דאינה לשכיבה לפי שהיא עבה ואינה חלקה ועץ שלהן קשה: **ארוגה אין מסככין בה.** דסתמא לשכיבה דלא היו רגילין לארוגה אלא לשכיבה שהיא חלקה ונוחה: **כל החוצלות.** לקמן מפרש מאי היא: **מטמאות טמא מת.** כלומר כלי הם מן הסתם ומקבלות טומאה. והאי דקתני טמא מת משום דבעי אפלוגי במדרס שהוא אב הטומאה נקט נמי טמא מת שהוא אב הטומאה והכי קאמר החוצלות כלי הם לטומאה אבל אינם מיוחדות לשכיבה [ט] שהן נעשות אב הטומאה במדרס הזב ואין אתה מוצא שיהו אב הטומאה אלא ע"י המת עצמו שיהיו הן טמאות מת דברי ר' דוסא: **וחכמים אומרים טמאות מדרס.** על ידי מדרס נעשות אב הטומאה לפי שעשויות לשכיבה: **מדרס אין טמא מת לא.** בתמיה: **והתנן כל המטמא מדרס מטמא טמא מת.** והוא הדין לכל הטומאות כגון נוגע בשרץ ובנבילה. והאי דקתני טמא מת משום דבאב הטומאה מיירי והכי קאמר כל הנעשה אב הטומאה על ידי מדרס נעשה אב הטומאה כשהוא טמא מת אתין לך מיטמא מדרס אלא המיוחד לשכיבה וכיון דשוי [יא] לשמשים כלי הוא וכל שהוא כלי למדרס מיטמא בכל טומאה ואפילו הוא פשוטי כלי עץ דילפינן ליה בק"ו במסכת שבת (דף פד.) מפץ במת מנין ודין הוא כו'. וסיפא דההיא משנה ויש שהוא מטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס והיינו מה שהוא כלי אינו מיוחד לשכיבה דמטמא בכל טומאות חוץ מטומאת מדרס שאם שכב עליו הזב ולא נגע בו טהור לגבי מדרס מיוחד לכך בענין דאמרי' [יב] יצא זה שאומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו: **אימא אף במדרס.** שכלי הן ועשויין לשכיבה: **מזבלי.** בולו"ס ועשוי לרועה להניחן תחת ראשו ולשכב: **בריני כפרת.** יסורין הבאין עלי לכפרתו של ר' חייא ובניו יהיו ולשון כבוד הוא זה כשהוא מזכיר אביו או רבו לאחר מיתתו ל"ל כן [יג]: **כשנשתכחה תורה מישראל.** לא נשתכחה כולה קאמר אלא הלכות שכוחות מבני בתירא שהיו ראשי ארץ ישראל כדאמרי' בפסחים באלו דברים (דף סו.): **עלה הלל הבבלי.** שמיום שגלה יכניה המרש והמסגר עמו היתה ישיבה מצויה בבבל:

שהן

מוסף רש"י

בגדולה מסככין בה. דלאו כלי הוא, דסתמא לסיכוך (לעיל טז.). **כל המטמא מדרס מטמא טמא מת.** אלמן לך כלי הראוי למושב הזב שאין שם כלי עליו ולאו דוקא כל טומאות, והא דנקט טמא מת משום דומיא דמדרס הוא דאב הטומאה הוא, והכי קאמר כל הראוי להיות אב הטומאה במדרס הזב לאו דוקא אם נגע במת או נטמא באהל המת (נדה מט.).

הדרן עלך סוכה

מוסף תוספות

א. להבחין בין זרע ראשון לזרע שני הוא שלא תלד בן ד' לאחרון. רש"י ימות מת. **ב.** וכגון שנתארמלו או נתגרשו בין מן האירוסין דהיינו בתולות בין מן הנשואין דהיינו בעולות. רש"י ימות מב: **ג.** פקטים פסולת הגרעינים הצפין על פני השמן. רש"י ב"מ מ: **ד.** ויש לחלק דהיכא דקאי אקרא או בפלוגתא דלעיל התם הוא דרגיל למתני הפשוט תחילה. תוס' זבחים נב: ד"ה ט'. **ה.** כלומר כמו שפשוט לך שתוקעים ביבנה כך כל מקום שיש ב"ד. תוס' פסחים פס. ד"ה אחד. **ו.** ולא דמי לפשוטי כלי עץ משום דכיון דאית ליה גדנפא א"כ מיחזי להניח עליהם מידי וטמאים. ר"פ.

א) רש"ל מ"ז, **ב)** [נעיל נח.], **ג)** [שם ע"ש], **ד)** [תוספתא פ"ג ה"ז], **ה)** עדיות פ"ג מ"ד, **ו)** נדה מט., **ז)** י"ג שיהו נעשות, **ח)** בס"א: דעשורי, **ט)** [שבת נט.], **י)** [קדושין נא:] [ע' בש"ע י"ד סי' רמב סעיף כח], **כ)** [ליתא שם], **כא)** [ועי' תוס' שבת כ: ד"ה אחד ותוס' פסחים פס. קק: ד"ה אחד ותוס' כתובות כ: ותוס' זבחים נב: ד"ה אי הכי ותוס' מנחות סג: ד"ה ר"י ותוס' קידושין יג. ד"ה כשם], **מ)** [צ"ל ולקמן אשכחן. מהר"ם],

כב) [ב"מ מ: ד"ה מהלי סוכה הל"ו טוש"ע או"ח סי' תרכט סעי' ו]: **כג)** ב ג מיי' פכ"ג מהלכות כלים הלכה ג:

לעזי רש"י

פוויי"ל (פוויי"ל). סוג של קנה סוף. **יונ"ק.** אגמון. **לישק"א.** כרוך (צמה). **בולו"ס** (בולזוי"א). שק של רועים (המשמש להם גם לשכיבה).

רבינו חננאל

ומקשינן אי הכי ר' אליעזר אחת קטנה ואחת גדולה היה לו לומר, כלומר דין הקטנה כדין הגדולה סתמא לסיכוך. ועוד הא אשכחן בהדיא דר' אליעזר לחומרא הוא, דתניא מחצלת קנים גדולה מסככין בה, ר' אליעזר אומר אם אינה מקבלת טומאה [מסככין בה]. **אלא אמר רב פפא** כולי עלמא בקטנה לא פליגי דסתמא לשכיבה, כי פליגי בגדולה, תנא קמא סבר סתם גדולה לסיכוך ור' אליעזר סבר סתם גדולה נמי לשכיבה, והכי קתני ר' אליעזר אומר אחת גדולה ואחת קטנה, סתם עשייתן לשכיבה עד שיפרש לשם סיכוך. **תנו רבנן** מחצלת של שיפה ושל גמי, גדולה מסככין בה קטנה אין מסככין בה. ושל קנים ושל חילף, גדולה מסככין בה ארוגה אין מסככין בה. (ר' יוסי) [ר' ישמעאל בר' יוסי] אומר משום אביו אחת זו ואחת זו מסככין בהן, וכן היה ר' דוסא אומר כדבריו. **תנן התם** כל החוצלות טמאות טמא מת דברי ר' דוסא, וחכמים אומרים אף מדרס. **מאי חוצלות,** אמר ר' אבא מזבלי, פי' עושין כמין יריעות צרות ואחר כך תופרין אותן ועושין מהן כפיפות וכסויין. **ריש לקיש** אמר מאי חוצלות, מחצלות ממש, דאמר הריני כפרת ר' חייא ובניו, שבתחלה נשתכחה תורה מישראל עלה עזרא מבבל ויסדה, חזרה ונשתכחה עלה ר' חייא ובניו ויסדוה. וכך אמרו, לא נחלק ר' דוסא וחכמים על המחצלות של אושא

חזיין לפרסי. מסך לפני הפתח ומקבל טומאה הוא כדאמרי' סוף פרק קמא דביצה (דף יד: וש"נ) מפני מה אמרו וילון טמא: **חזיין לנזייתא.** פי' בקונטרס לכסות בהן גיגית שעושין בה שכר ואי אפשר לומר כן דשעם וגמי לא מקבלי טומאה אלא מתורת כלי עץ דאיתקש לשק ובמסכת כלים פי"ו [מ"ח] תנן גבי כלי עור וכלי עץ זה הכלל העשוי לתיק טמא ולחיפוי טהור ותנן נמי פכ"ו [מ"ו] במס' כלים עור שעשאו חיפוי לכליס טהור דהא דפליגי התם למשקולת טמא ורבי יוסי מטהר משום דהעשוי לכסות משקולת פעמים שמקבלין בו דבר ור' יוסי מטהר משום דעיקרו לכסוי וצריך לומר הכא שעושין לקבל בהן דבר: **מסככין בבודיא.** עשויה היא לקבל תמריס כדאשכחן בכתובות פרק נערה (דף נ:) זיל הב ליה מתמרי דעל בודיא ות"ת אם כן מקבלת טומאה מדרבנן כדף של נחתומין פרק המוכר את הבית (ב"מ דף סו.) והיאך מסככין בה ויש לומר דההיא דאית ליה גדנפא היא העשויה לקבל תמריס והך מוקמינן בדלית ליה גדנפא דההיא ודאי עשויה לסיכוך וטהורה:

הדרן עלך סוכה

הישן תחת המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו. בגמרא מוקי לה שמואל בגבוהה עשרה דפחות מכאן לא משיב אהל להפסיק ומצינן למימר דשמואל לטעמיה דמכשר בפרק קמא (דף י.) מחתוה כשאין בעליונה עשרה אבל לאיך אמוראי דפסלי משום דעליונה חשיבא אהל אע"פ שאינה גבוהה י' הוא הדין דמשיב אהל להפסיק ושמא מטה שאני כדאמר בגמרא דהויא לה מטה אהל ערלי הלכך כולהו מודו בנפחות מעשרה ולא כלום היא: **ראיתם** טבי **עבדי שהוא תלמיד חכם.** עבד כשר היה כדאיתא בפרק שני דברכות (דף מ:) ובירושלמי תני שהיה מניח תפילין ולא מיחו בידו חכמים ופריך מחלפא שיטתי' דרבן גמליאל דהא הכא גבי סוכה מיחו בידו חכמים מליצב בסוכה שהרי היה יושן תחת המטה[א] ומשני שהיה עושה כן שלא לדחוק את חכמים שהיו ישנים בסוכה[ב] ופריך אי שלא לדחוק את חכמים יצב לו חוץ לסוכה ומשני דרוצה היה לשמוע דברי חכמים: **תנן התם.** באהלות פ"ג [מ"ז] אחד חור שחררוהו מים מריש קמי דאיירי בציב[ג] שהוא קמור[ד] תחת הבית וקמ"ל אע"פ שנעשה ע"י מים לא שרליס[ה]:

יליף

שהן טמאות ושל טבריא שהן טהורות על מה נחלקו על שאר מקומות מר סבר כיון דליכא דיתיב עלייהו כדטבריא דמיין ומר סבר כיון דמקרי ויתבי עלייהו כדאושא דמיין אמר מר כל החוצלות מטמאין טמא מת דברי ר' דוסא והתניא וכן היה רבי דוסא אומר כדברין לא קשיא הא דאית ליה גדנפא הא דלית ליה גדנפא מיתיבי חוצלות של שעם ושל גמי ושל שק ושל ספירא מטמא טמא מת דברי ר' דוסא וחכ"א אף מדרס בשלמא למאן דאמר מרזובלי של שעם ושל גמי חזו לכינתא דפירי של שק ושל ספירא חזו לגולקי וצני אלא למ"ד מחצלות ממש בשלמא של שק ושל ספירא חזו לפרסי[ו] ונפוותא אלא של שעם ושל גמי למאי חזו חזו לנזיאתא איכא דאמרי בשלמא למ"ד מחצלות ממש של שעם ושל גמי חזו לנזיאתא של שק ושל ספירא חזו לפרסי ונפוותא אלא למ"ד מרזובלי בשלמא של שק ושל ספירא חזו לגולקי וצני אלא של שעם ושל גמי למאי חזו חזו לכינתא דפירי תניא א"ר חנניה כשירדתי לגולה מצאתי זקן אחד ואמר לי מסככין בבודיא וכשבאתי אצל ר' יהושע אחי אבא הודה לדבריו אמר רב חסדא והוא דלית ליה גדנפא אמר עולא הני בודיתא דבני מחוזא אלמלא קיר שלהן מסככין בהו תניא נמי הכי מסככין בבודיא ואם יש להן קיר אין מסככין בהן:

הדרן עלך סוכה

הישן א[א]תחת ב[ב]המטה בסוכה לא יצא ידי חובתו אמר ר' יהודה נוהגין היינו שהיינו ג[ג]ישנים תחת המטה בפני הזקנים ולא אמרו לנו דבר אמר רבי שמעון מעשה בטבי עבדו של רבן גמליאל שהיה ישן תחת המטה ואמר להן רבן גמליאל לזקנים ראיתם טבי עבדי שהוא תלמיד חכם ויודע שעבדים פטורין מן הסוכה לפיכך ישן הוא תחת המטה ולפי דרכינו למדנו שהישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו: **גמ'** והא ליכא עשרה ד[ד]תרגמא שמואל ה[ה]במטה עשרה תנן התם ו[ו]אחד חור שחררוהו מים או שרצים או שאכלתו מלחת וכן מדבך אבנים וכן סואר של קורות מאהיל על הטומאה רבי יהודה אומר כל אהל שאינו עשוי בידי אדם אינו אהל מאי טעמא דרבי יהודה

שהן טמאות ושל טבריא שהן טהורות על מה נחלקו על שאר מקומות מר סבר כיון דליכא דיתיב עלייהו כדטבריא דמיין ומר סבר כיון דמקרי ויתבי עלייהו כדאושא דמיין אמר מר כל החוצלות מטמאין טמא מת דברי ר' דוסא והתניא וכן היה רבי דוסא אומר כדברין לא קשיא הא דאית ליה גדנפא הא דלית ליה גדנפא מיתיבי חוצלות של שעם ושל גמי ושל שק ושל ספירא מטמא טמא מת דברי ר' דוסא וחכ"א אף מדרס בשלמא למאן דאמר מרזובלי של שעם ושל גמי חזו לכינתא דפירי של שק ושל ספירא חזו לגולקי וצני אלא למ"ד מחצלות ממש בשלמא של שק ושל ספירא חזו לפרסי[ו] ונפוותא אלא של שעם ושל גמי למאי חזו חזו לנזיאתא איכא דאמרי בשלמא למ"ד מחצלות ממש של שעם ושל גמי חזו לנזיאתא של שק ושל ספירא חזו לפרסי ונפוותא אלא למ"ד מרזובלי בשלמא של שק ושל ספירא חזו לגולקי וצני אלא של שעם ושל גמי למאי חזו חזו לכינתא דפירי תניא א"ר חנניה כשירדתי לגולה מצאתי זקן אחד ואמר לי מסככין בבודיא וכשבאתי אצל ר' יהושע אחי אבא הודה לדבריו אמר רב חסדא והוא דלית ליה גדנפא אמר עולא הני בודיתא דבני מחוזא אלמלא קיר שלהן מסככין בהו תניא נמי הכי מסככין בבודיא ואם יש להן קיר אין מסככין בהן:

הדרן עלך סוכה

הישן. דאהל מפסיק בינו לסוכה ועיקר ישיבת הסוכה אהילה שתיה ושינה: **נוהגין היינו כו'.** טעמא מפרש בגמרא[ז] דלא אתי אהל ערלי ומבטל אהל קבע: **מעשה בטבי עבדו.** ועבדים פטורין מן הסוכה דמצות עשה שהזמן גרמה נשים פטורות וכל שהאשה חייבת עבד נמי חייב כדאמרי' בחגיגה (דף ד.): **ולפי דרכינו למדנו.** כלומר אע"פ שלא אמר לנו לשם לימוד אלא לשיחת חולין בעלמא שהיה משתבח בעבדו לבדיחותא בעלמא למדנו ע"פ דרך בדיחותו שהישן תחת המטה לא יצא ידי חובתו: **גמ' תנן התם.** באהלות (ח) ומישות: **חור שרליס.** כגון חולדות (ט) **או שאכלתו מלחת.** שהארץ מליחה ומתבקעת מאליה: **וכן מדבך אבנים.** גדולות הערוכות זו על זו ופעמים שהאחת סדורה על גבי השניה והתחתונות שוכבות זו אצל זו ומפילות[י] זו מזו ויש שם אהל טפח: **וכן סואר של קורות.** אף הן קורות הערוכות על גבי קרקע זו על גב זו ועומדות לבנין ויש שם הרבה נקבים ביניהם ויש בהן אהל. כל אלו אם כזית מת בתוך האהל בראשו אחד וכליס בראשו שני נטמאו באהל המת: **בידי אדם.** מתכוין לעשותו אהל: **אינו אהל.** לטומאה:

אהל

שהן טמאות. אף מדרס דמיוחדות לשכיבה הן ולא לתשמיש אחר: **ועל של טבריא.** קשות הן ואין לך אדם שוכב עליהן: **כיון דליכא דיתיב עלייהו.** אין רוב בני אדם רגילין לייחדן לכך: **דמקרי ויתבי.** ומייחדן לכך: **והתניא.** לעיל: **וכן היה ר' דוסא אומר כדבריו.** של ר' יוסי דזו וזו מסככין בה אלמא לאו כלי הוא לקבל טומאה: **גדנפא.** כעין שפה סביב גבוה מעט לקבל מה שנותנין בה ועשויה לתשמיש לתת פירות על גבה: **דליתיה גדנפא.** אפילו כלי לא הויא דלסכך על גבי אהליס עשויה: **שעם.** פוויי"ל מין שיפה: **של שק.** מנולה של עזים: **של ספירא.** ממה שמספר מלאכת הסוס ומזנבו: **מטמאין טמא מת.** ולא מדרס דכלי הן ולא ליתיה: **בשלמא למאן דאמר.** חוצלות היינו מזבלי איכא למימר בכל הני דכי לא עבידן לשכיבה כלי הס לתשמיש אחר: **של שעם ושל גמי.** אף על פי שאין גאגרגיס היטב ויש הפרש בין בית ניר לבית ניר: **רגוויין הן לכנפא דפירי.** פירות גסין שאין יוצאין דרך נקב קטן: **של שק ושל ספירא.** שגאגרגיס יפה: **חזו לגולקי וצני.** כליס כעין שקין שנותנין בהן קטניות ופירות דקין: **אלא למאן דאמר מחצלות ממש.** שהן פשוטין ואין להן בית קיבול: **בשלמא של שק ושל ספירא.** לר' דוסא אע"ג דלאו לשכיבה עבידי: **חזו לפרסי ונפוותא.** לוילון כנגד הפתח כדמתרגם מסך הפתח (שמות לה) פרסא דתרעא: **נפוותא.** לנפות בהן הקמח כמות שהן נותנין עליו קמח וכופלין אותן וקושרין בראש הכפל כעין בויטי"ל שלנו: **למאי חזיין.** אליבא דרבי דוסא דאמר לאו לשכיבה עבידן אמאי טמאות אוש טומאה: **לנזייתא.** לכסות בהן גיגית שעושין בהן שכר: **חגניה.** בן אחי רבי יהושע: **כשירדתי לגולה.** כשירד לגולה לעבר שנה כדאמרינן בברכות בהרואה (דף סג.): **בודיא.** מחצלת: **מסכליס.** דסתמא לסיכוך ואינה כלי לתשמיש: **קיר.** הוא גדנפא:

הדרן עלך סוכה

הישן. לא יצא. דאהל מפסיק בינו לסוכה ועיקר ישיבת הסוכה אהילה שתיה ושינה: **נוהגין היינו כו'.** טעמא מפרש בגמרא[ז] דלא אתי אהל ערלי ומבטל אהל קבע: **מעשה בטבי עבדו.** ועבדים פטורין מן הסוכה דמצות עשה שהזמן גרמה נשים פטורות וכל שהאשה חייבת עבד נמי חייב כדאמרי' בחגיגה (דף ד.): **ולפי דרכינו למדנו.** כלומר אע"פ שלא אמר לנו לשם לימוד אלא

עין משפט נר מצוה

א א **ב** מיי' פ"ה מהל' סוכה הלכה כג סמג עשין מג טוש"ע ח"מ סי' תכז סעיף ח:

ב ג מיי' פי"ג מהלכות טומאת מת הלכה ז סמג עשין לא:

רבינו חננאל

שהן טמאות ועל של טבריא שהן טהורות, ועל מה נחלקו על שאר מקומות. ר' דוסא סבר כיון דליכא דיתיב עליהן, אע"ג דמיטמו טמא מת לא מיטמו מדרס, דגרסינן בנדה פרק בא סימן התחתון יש שמטמא טמא מת ואינו מטמא מדרס, לאתויי סאה ותרקב, דתניא והיושב על הכלי אשר ישב עליו הזב, יכול כפה סאה או תרקב וישב עליו יכול יהא טמא, ת"ל אשר ישב עליו הזב יטמא, מי שמיוחד לישיבה, יצא סאה ותרקב שאם ישב עליהן, אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתנו. וחכמים אומרים כיון דאיכא דמיקרי ויתבי עלייהו, כדאושא דמיין, שהן עשויות לישיבה. ואקשינן עלה וכי סבר ר' דוסא שהחוצלות מקבלי טומאה, והתניא וכן היה ר' דוסא אומר כדברי ר' ישמעאל כי המחצלות מסככין בהן בין (ארובה) [ארוגה] בין גדולה, וכל שמסככין בה אינה מקבלת טומאה. ושנינן הא דתניא מיטמאין טמא מת בדאית להו גדנפא. ומותבינן על ר' שמעון בן לקיש, חוצלות של שעם ושל גמי [ושל שק ושל ספירא מטמא טמא מת דברי ר' דוסא. בשלמא למ"ד מרזובלי של שעם ושל גמי], חזו לתופרן ולעשות מהן בנאתא, פיר' כלכלה דפירי. של שק ושל ספירה, חזו לעשות כסוי לגולקי וצני, [פי'] שקים של שער שפרופות. אלא לר' שמעון בן לקיש דאמר מחצלות ממש, בשלמא של שק ושל ספירה חזו לפרסי ונפוואתא, פי' כמו נפה וכברה, כלומר הנה כלים הן לפיכך מקבלי טומאה, אלא של שעם ושל גמי למאי חזו, ושני חזו לנזיאתא, פירוש בלשון טיית סדנאת, כסוי קנקנים של יין. כדגרסינן לבי נזייתא ריחטא. איכא דאמרי בשלמא למאן דאמר מחצלת כר'. תניא אמר ר' חנינא כשירדתי לגולה מצאני זקן אחד ואמר לי מסככין בבודיא, וכשבאתי כר'. רב חסדא אמר והוא דלית לה [גדנפא], וכן הלכה. ירושלמי רבה בר בר חנה בשם ר' יוחנן במחצלות אושא שנו. אמר ר' אליעזר סתם מחצלות אושא טמאים עד שיעשום אהלים, סתם מחצלות טבריא טהורות עד שיעשום לשכיבה. רבנן הורו באלו שעל פתח החניות שטהורות. הורי ר' אבא, ארוגה טמאה. מהו לסכך בה, מחלוקת ר' אליעזר וחכמים. ר' יצחק בר' אליעזר הורי מדוחק להתיר יהודה אומר כל שאינו בידי אדם אינו אהל, ומודה בשקיפין ובסלעין. מאי טעמא דר' יהודה,

---

ז) [פי' כמו נפה וכברה ועיון], **ח)** [ע"ל י:], **ט)** [ע"ל יא:], **י)** [ע"ל יא:], **כ)** [ע"ל י:], **כא)** [ע"ל יא:], **כב)** [ע"ל יא:], **כג)** [ע"ל יא:], **כד)** [ע"ל יא:], **כה)** אהלות פ"ג מ"ז, **ו)** [לקמן כא:], **ז)** בס"א: ומופרדות,

---

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה לא שרליס כגון חולדות וחיטות היא תנשמת בלא עינים. הס"ד:

לעזי רש"י

פוויי"ל. סוג של קנה סוף. בויטי"ל (בוריטי"ל). כברה, נפה.

מוסף רש"י

שהיינו ישנים תחת המטה. דמעטה לגבי סוכה אהל אינו אלא מפסיק שמסלקין אותה ממקום למקום (לעיל יא.).

מוסף תוספות

א. משמע להו כי משום אימתו של רבן גמליאל הוא שנכנס תחת המטה, שהיה פטור מן הסוכה, [ו]אלו היה יושב בסוכה היה מוחה בו רבן גמליאל לפי שאסור לו לישב שם, שאלמלא היה מותר לישב שם לא היה לו לישב תחת המטה לפי שפטור מן הסוכה, וזו שמשבחו רבן גמליאל שישב לו תחת המטה לפי שפטור מן הסוכה. ריטב"ש. **ב.** פי' שלא נכנס תחת המטה מפני שהוא אסור לישב בסוכה אלא מפני שלא ידחוק את החכמים. **שם. ג.** ביב. **גיגית** תחת הקרקע שבו יוצאין השופכין לחוץ. פי' הרמ"ם אהלות פ"ג מ"ז. **ד.** מכוסה, כדתנן בפס"ז דכלים, גבי התיבה והקמרון שלה דהיינו הכיסוי שלה. **שם. ה.** בין יהא זה הביב על ידי מים או על ידי שרצים כך דינו. רא"ש אהלות פ"ג מ"ז.

רבינו חננאל (המשך)

ראשי מעדנים ולסכך בהן, תנינן וכן המתיר ראשי מעדנים טהורות (ותמר) [ואת אמר] הכן.

הדרן עלך סוכה שהיא גבוהה

הישן תחת המיטה לא יצא ידי חובתו.

תרגמה שמואל במיטה עשרה נעשה אהל והישן בה אינו ישן בסוכה. תנן התם באהילות פ"ג טפח על טפח על רום טפח מרובע מביא את הטומאה כו', עד אחד חור שחררוהו מים (או) [פי'] שנקבוהו מים, או שרצים, או אכלתו[ן] מלחת [פי'] ארץ מליחה, וכן מדבג של אבנים, וכן צבר של קורות [פי' קורות] צבורות זו על זו. ר'

אהל אהל ריבה. אהלים טובה כתיבי בפרשה פרה לרבות אף העשוי מאיליו: **מפני קבר התהום.** כל שם קבר התהום וטומאת התהום שבש"ס לשון ספק הוא כתהום שאינו גלוי. מפני קבר התהום שכל העיר היו מסופקין שמא יש שם קבר ואין לו למת אלא טפח וטומאה שהיא רצופה בוקעת ועולה לרקיע לכך היו בונין אותה ע"ג כיפין שאפי' יש שם קבר מתחת הרי אהל מפסיק: **ומביאין נשים עוברות בו'.** משום שהיא לתנן (פרה פ"ג מ"ז) מטומאין היו את הכהן השורף את הפרה ומטבילין אותו מיד להוציא מלבן של צדוקין שהיו אומרים במעורבי השמש היתה נעשית וכיון לטבול יום כשר בפרה עשו בה מעלות הרבה כדי שלא יזלזלו בה תקנו כל מעשה פרה בכלי גלים וכלי אבנים וכלי אדמה שאין מקבלין טומאה והכהן השורפה הזקיקוהו לפרישת שבעת ימים ואין אחיו הכהנים נוגעין בו כדאמרינן בפ' קמא דיומא (דף ב.) ואמר מר מזון עליו כל שבעה ותקנו שיהו תינוקות הללו ממלאין לו מים לקדש בהן מי חטאת ומשום מעלה תקנו שיהו טהורים מכל טומאה ובמוספתא [ה] שינו עד שיהו בני שבעה ובני שמנה שנים מגדלין אותן ולא יותר שלא יראו קרי: **ומביאין שוורים.** כשהיו רוצים לילך ולמלאות מים חיים מן השילוח: **וכוסות של אבן ביתיסס.** שכל מעשיה היו בכלי אבנים כדפרישית: **ירדו לתוך המים ומלאום.** קסבר הא תנא מילוי בעינן ולא שישלשל בחבל: **מפני קבר התהום.** שמא יש כאן טומאה: **אלא שוורים.** שבריסס רחבות ותינוקות יושבין עליהם וכריסן מפסיק שאין התינוקות מתהילין על האדץ ולקמן מפרש טעמא אמאי לא היו מביאין דלתות. אלמא משמעינן רבי יהודה דשדרתן של שוורים שהיא כעין גג וחלל של בהמה הוא האהל המפסיק ואע"ג דאינו עשוי בידי אדם: **כמלא אגרוף.** אהל שרחב כמלא אגרוף שהוא יותר מטפח מודה רבי יהודה שאע"פ שאינו עשוי בידי אדם חשוב להיות אהל דכמלא אגרוף מצינו חשוב למאור שאינו עשוי בידי אדם כדתנן באהלות (פי"ג מ"א וכלים פי"ז מ"ב) ובמס' נכורות מייתינן לה בפרק על אלו מומין (דף מז.) מאור שלא נעשה בידי אדם שיעורו להוציא את הטומאה לאויר כמלא אגרופו וזהו אגרופו של בן אבטיח וישנו גדול כראש כל אדם וכי אר"י דאינו אהל היכא דאין עשוי בידי אדם בטפח קאמר: **בשקיפין.** סלעים הנופלים ומתפרקין ברוח ויש חור גדול במקום עקירתן: **נקיקי.** ביקועין: **והרי הלא דיש בה כמה אגרופים.** מן הקרקע עד הדלת וקא מ"ר יהודה לא היו מביאים דלתות קא סלקא דעתיה משום דאין דרך אהל בכך וכל שכן שוורים: **כל עיקר.** [ו] לא משום דאינו אהל אלא שלא תהא דעתו של תינוק גסה עליו פריון"ר בלע"ז שמתוך שאינו יראת ליפול והרי הוא בטוח כאילו הוא בעלייה רחבה ויוצא ראשו חוץ לדלת ומתהיל לפיכך מביאין שוורים בלי דלתות ומתוך שהוא יראת ליפול אינו מוציא ראשו להלן מן רחב השור: בקבר

[ו] ילוף אהל אהל ממשכן כתיב הכא [1] זאת התורה אדם כי ימות באהל וכתיב התם [2] ויפרש את האהל על המשכן מה להלן בידי אדם אף כאן בידי אדם ורבנן אהל אהל ריבה וסבר ר' יהודה כל אהל שאינו עשוי בידי אדם אינו אהל ורמינהו [ז] [א]חצירות היו בנויות בירושלים ע"ג הסלע ותחתיהם חלל מפני קבר התהום ומביאין נשים עוברות ויולדות שם ומגדלות בניהם שם לפרה ומביאין שוורים ועל גביהן דלתות ותינוקות יושבין על גביהן וכוסות של אבן בידיהם הגיעו לשילוח ירדו לתוך המים ומילאום ועלו וישבו להם [ח] רבי יוסי אומר ממקומו היה משלשל וממלא מפני קבר התהום ותניא [ט] ר' יהודה אומר לא היו מביאין דלתות אלא שוורים והא שוורים דאהל שאינו עשוי בידי אדם הוא וקתני ר' יהודה אומר לא היו מביאין דלתות אלא שוורים כי אתא רב דימי א"ר אלעזר מודה ר' יהודה כמלא אגרוף תנ"ה ומודה ר' יהודה בשקיפין ובנקיקי הסלעים והרי דלת דיש בה כמה אגרופין וקתני רבי יהודה אומר לא היו מביאין דלתות אלא שוורים אמר אביי לא הוצרכו להביא דלתות רבא אמר לא היו מביאין דלתות כל עיקר שמפני שדעתו של תינוק גסה עליו שמא יוציא ראשו או אחד מאבריו ויטמא בקבר

יליף אהל אהל ממשכן. ומ"ת מי ממשכן יליף אפילו עשוי בידי אדם נמי לא יביא את הטומאה אלא פשתן כדאשכחן פרק במה מדליקין (שבת דף מ: ושם) דתנן כל היולא מן הצר אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן ויליף בגמרא אהל אהל ממשכן וי"ל [א] דכל המאהילים דמטמאים ילפינן בספרי בפרשה פרה בקל וחומר ממצורע דתניא מנין לעשות שאר המאהילים כאהל המת אמרת מה מצורע הקל עשה בו כל המאהילים כאהל מת החמור לא כל שכן לגבי מצורע כתיב מושבו [ב] ודרשינן בתורת כהנים מושבו טמא [ג] מכאן אמרו הטמא יושב תחת האילן וטהור עובר טמא ומ"מ אם כן כי לא עביד נמי בידי אדם נילף בקל וחומר ממצורע [ד] וכי תימא אם כן ג"ש מאי אהניא הא איצטריכא ליה לדרשה דפרק במה מדליקין דכל היולא מן הצר אינו מטמא טומאת אהלים [ה] ויש לומר דמושבו לא משמע לא ריבוי ולא מיעוט לענין שאינו עשוי בידי אדם ולרבי יהודה דמעטיה רחמנא גבי מת ילפינן מצורע הקל בקל וחומר ממת דלא מטמא ולרבנן לא מחלק לא הכא ולא הכא ואף על גב דסתם סיפא דרבי יהודה אתיא שפיר דהיא דאילן כרבי יהודה דאמר בשמעתין מודה היה רבי יהודה כמלא אגרוף [ו] ומ"ת וכיון דשאר המאהילים ילפינן ממת ק"ו ממצורע אם כן נימא דיו ולא מטמא עוברים כמו קוברי המת שהיו עוברים באכסדרה ויש שם כלים דמצורע עובר אינו מטמא באהל כדתניא בתורת כהנים וכדתנן במסכת נגעים פ' י"ג (מ"ז) ומייתי לה פ"ק דקדושין (לג:) ויש לומר דק"ו זה אינו אלא גלוי מילתא בעלמא הוא דלא ילפינן ממשכן למעוטי שאר המאהילים:

ומביאין נשים עוברות ויולדות. אע"פ שהיו התינוקות טמאים בנדה ויולדות [ז] לא היו חוששין אלא לשומרן מטומאת מת דבעיא הזאה ומטומאה היולא מגופו [ח] כגון בעל קרי כדתניא בתוספתא [ט] שהיו מגדלין אותן עד שיהו בני שבע שנים או שמנה ולא יותר שלא ילאו קרי וקלא תימה מה מועיל מילוי זה שהיו ממלאין בתינוקות סוף סוף בעינן מים בשעת קידוש שנותנין האפר במים או בשעת הזאה לרבי יהודה או לרבנן כדמוכח פרק טרף בקלפי (יומא דף מג:) ויש לומר דמה שהיה יכול לתקן מתקנין משום מעלה דכולה מילתא מעלה בעלמא כדאיתא בריש [י] (יומא) (דף ג:): **ועל גביהן דלתות.** מאן דאמר בגיטין (דף ח:) ובמזיר פרק כהן גדול (דף כה.) ובפ' בכל מערבין (עירובין דף ל:) ובפרק במה דמגיגה (דף כה.) דאהל זרוק לא שמיה אהל לחוץ בפני הטומאה מאי למימר דסבר לה כרבי יהודה דאמר בשמעתין לא היו מביאין דלתות אלא שוורים שכריסותיהן רחבות ואע"פ שגם הם אהל זרוק מ"מ בדילהו גלי לחמנא דחשיבי אהל כדדרשינן מדכתיב (אויב ו) ובעצמות וגידים תסוككני ומיהו לר' [יא] אליעזר דלקמן ודאי קשה דמפרש טעמא דשוורים משום דמגינים על הרועה שלהם וקושיא דמטה משני משום דהויא אהל ערלי ואהלי טעמא קשה היכי עבדינן למ"ד אהל זרוק לא שמיה אהל דאפי' שידה תיבה ומגדל לא מייני: **והתינוקות יושבין.** בתוספתא דפרה [פ"ג] קתני דהכל שוין שהתינוקות צריכין טבילה כלומר הכל שוין בין ר' עקיבא בין ר' יוסי הגלילי שנתלקו לענין הזאה כדתנן במסכת פרה פ"ג [מ"ד] צריכין היו התינוקות להזות דברי ר' יוסי הגלילי [יב] ר"ע אומר לא היו צריכין להזות [יג]: **ירדו לתוך המים ומלאום.** [יא] קסבר הא תנא מילוי ידים בעינן ולא שישלשל בחבל כך פירש בקונטרס ותימה גדולה פירש דבכולהו סתמי מוכחי במסכת פרה (פי"ז משנה ו ז) שהיו מוליכין חבל כדי למלאות ואפילו נתמלא הכלי מלאינו [יב] משמע דכשר במילוי דתנן במס' פרה פ"ה (מ"ז) השוקת שבסלע [יג] אין ממלאין בה היתה כלי וחברה בסיד ממלאין עוד תניא בתוספתא דפרה אמר לפני רבי עקיבא משום רבי ישמעאל כוסות של אבן היו תלויין בקרני רבי יוסי ורבנן דרבנן סברי משום דהוה פורתא לא מייתינן לקבר התהום [יד] ורבי יוסי חייש: **תניא** נמי הבי. משמע לכאורה שהיא ברייתא והיא משנה שלימה במסכת אהלות (פ"ג מ"ז) סיפא דהיא דלעיל דהכי תנן התם רבי יהודה אומר כל אהל שאינו עשוי בידי אדם אינו אהל ומודה בשקיפים וסלעים [טו] ו: **והרי דלת דיש לה כמה אגרופין.** ואי היכי אמר רבי יהודה אומר כל אהל שאינו עשוי בידי אדם אינו אהל ומודה בשקיפים וסלעים [טו] ו: **והרי דלת דיש לה כמה אגרופין.** אלמא בידי אדם הוא דמדעת הוגמו לשם אהל ועוד מאיזה טעם יש לשוורים להועיל יותר מן הדלתות ובקונטרס פירש קא סלקא דעתיה משום דאין דרך אהל בכך וכל שכן שוורים ולפי זה היא גופא ול"ל דקא סלקא דעתיה דבעלי חיים חשיבי לאהל טופי מדלתות ליחשב אהל אף על פי שאין דרך אהל בכך ולא שייך טעם זה אלא בדבר התלוי בסברא ולא למאי דילפינן ממשכן: **שדעתו** של תינוק גסה עליו. קסבר [טז] רבי יהודה אהל זרוק שמיה אהל דמשמע הא לא מפני שדעתו גסה היו מביאין דלתות: ובעצמות

מסורת הש"ס

[ה] [שבת מז:], [ז] [מכות קיג.] פרה פ"ג מ"ז, [ח] ד"ה הכין, [ט] [תוס' פרה פ"ג ה"ב], [י] [דפרה פ"ג], [יא] [ל"ל פרק בתרא דזבחים דף קיג.], [יב] [ל"ל אלעזר. מלור דבש], [יג] [ל"ל אחריכם], [יד] [גם הר"ש הגיה דבר זה בתימה ועי' ישוב ע"ז בתי"ט פפ"ג דאהלות בשם מהר"ש], [טו] [עירובין ל:].

תורה אור השלם

1. זֹאת הַתּוֹרָה אָדָם כִּי יָמוּת בָּאֹהֶל כָּל הַבָּא אֶל הָאֹהֶל וְכָל אֲשֶׁר בָּאֹהֶל יִטְמָא שִׁבְעַת יָמִים:
במדבר יט יד
2. וַיִּפְרֹשׂ אֶת הָאֹהֶל עַל הַמִּשְׁכָּן וַיָּשֶׂם אֶת מִכְסֵה הָאֹהֶל עָלָיו מִלְּמַעְלָה כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְיָ אֶת מֹשֶׁה:
שמות מ יט

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כל עיקר ולא:

מוסף רש"י

ותחתיהם חלל. אפס יש קבר מפסיק האהל וסוב לון טומאה נוקעת למעלה מן האהל, אבל טומאה רצולה בוקעת ועולה עד לרקיע (זבחים קיג.). **ומגדלות בניהם שם לפרה.** דמשום דמטמאין את הכהן השורף את הפרה מפני הצדוקים, עשו בה שלא מעלת הכהנים, שאין אחיו הכהנים נוגעין בו כל שבעת ימי פרישותו והוו אלו תינוקות נוגעין בו (וי"ג: ממגאין מי חטאת) ומזין עליו (שם). **ועל גביהן דלתות.** להפסיק בין התינוקות לקרקע, שלא יאהילו על קבר התהום בלכתם למלאות מים חיים לקידוש מן השילוח (שם). **וכוסות של אבן.** שכל מעשה פרה בכלי גלים בכלי אבנים שאין מקבלים טומאה, כדאמר טעמא בשמעתא קמייתא דסדר יומא (שם ועי' יומא ב.).

מוסף תוספות

א. דלגבי אהל המת יש שני ענינים חלוקין, האחד טומאת אהל עצמו שהוא מטמא וצריך הזאה כדכתיב והזה על האהל, והשני טומאת כלים ודברים הנאהלים תחתיו, ושמעתא דפרק במה מדליקין מיירי לענין טומאת אהל ובהאי ילפינן בגזירה שוה ממשכן שאינו מטמא אלא אהל של פשתן או של עור בחמה טהורה, ושמעתא דהכא מיירי לענין הדברים הנאהלים תחת האהל, והכא לא גמרינן גזירה שוה דמשכן לגמרי שלא יטמא כלים אלא אהל של פשתן משום דאיכא מצורע שהוא קל ממת והוא מטמא כל הדברים הנאהלים תחת אהלו וכו'. ריטב"א. ב. מדכתיב מושבו ולא כתיב אהלו. מה' כרש"ש. ג. שמעת מינה כל מילי נמי. שם. ד. דהא כתיב ביה מושבו דמשמע כל מידי. ריטב"א. ה. לענין טומאת האהלים עצמו אבל לדברים הנאהלין ממצורע גמרינן לגמרי. שם. ו. דכיון דמקום חשוב הוא אע"פ שאינו עשוי בידי אדם קרוי אהל ומביא טומאה. מה' כרש"ש ועי' ריטב"א. ז. שהרי היו טמאין משעת לידה שהיתה אמן טמאה לידה וטמאתן. ריטב"א. ח. [שם]טומאה היוצאה מן הגוף חמורה להם. מאיר. ט. חיישינן דילמא אייתי עורבים כדית מן המת ושדו מעלה בעלמא. ר"ש פרק ט מ"ד. י. דלא חיישי' למת אבל מודה דבעו טבילה כדקתני בתוספתא (שם) דחיישינן אשרץ אבל הערב שמש לא בעי דכל מעשיה בטבול יום. שם. יא. ותימה כיון דאפשר בשלשול בחבל כרבי יוסי מאי טעמא דת"ק שהיה מורידו ולא היה חושש בקבר התהום באותו מקום, ורש"י ז"ל רצה להשמע מזה ופירש. ריטב"א. יב. שלא מכח אדם. שם. יג. שוקת היא אבן חלולה שעל שפת המעיין והמים נכנסין לה דרך חור שבדופנה ומשקין בה בהמות והכא מיירי בסלע מחובר שחקקה אין נחשב כלי הואיל ולא היה עליו שם כלי בתלוש ואפילו היה תלוש אלא שקבעו ולבסוף חקקו. ר"ש פרק פ"ט מ"ז. יד. דכל כי האי פורתא דלא שכיח שיהא שם בנהר קבר התהום לא עבדינן מעלה וחומרא יתירה לחוש לקבר התהום ומסתייהו למיזל עד הנהר על גבי שוורים. ריטב"א. טו. עי' מהר"ש מרוטנברג אהלות פ"ג מ"ז שמתרץ.

עין משפט נר מצוה

ג א מיי' פ"ג מהלכות פרה הלכה ז סמג עשין רלב:

לעזי רש"י

פריוו"ר (פריבי"ר"ד). מכיר, מורגל.

רבינו חננאל

ילוף אהל אהל, כתיב הכא אדם כי ימות באהל וכתיב התם ויפרוש את האהל על המשכן, מה להלן בידי אדם, הכא נמי בענין אהל העשוי בידי אדם. איני והתנן במסכת פרה פ"ג חצירות היו בירושלים נטויות על גבי סלע, ותחתיהן חלול מפני קבר התהום כו'. פ' שאם יש שם קבר תחתיו נעשה חלל זה אהל ואין טומאה בוקעת ועולה למעלה מן האהל, לפיכך התינוקות (ה)מתגדלים באותן חצירות. וכן כשהיו מוליכין אלו התינוקות מן החצירות הזן להר הבית היו מרכיבין אותן על גבי שוורים, ועל גבי השוורים דלתות, והתינוקות יושבין מלמעלה, שאם יש שם קבר, הדלתות נעשות אהל והן מפסיקין בין הטומאה לתינוקות. ותניא ר' יהודה אומר לא היו מביאין דלתות אלא שוורים, והא שוורים שאינו עשוי בידי אדם. ומשני ר' אלעזר כי בעי ר' יהודה אהל בידי אדם (ב' טפח') [בטפח], ומודה ר' יהודה כמלוא אגרוף שהוא יותר מטפח, כדכתיב באבן או באגרוף, שאע"פ שאינו בידי אדם, אהל הוא. מדקתני [ומודה] ר' יהודה בשקיפין ובנקיקי הסלעים, **והאי דקתני לא** היו מביאין דלתות אלא שוורים, אביי אמר הכי קתני, לא הוצרכו להביא דלתות, דיי להם בשוורים. רבא אמר חייש ר' יהודה, הואיל ודעת התינוקות גסה, שמא יוציא כו', לפיכך אמר אין מביאין דלתות אלא שוורים.